

This work is licensed under a CC BY-NC 4.0 license
© author(s)

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 2. rujna 2022.
<https://doi.org/10.46672/ms.22.2.4>

Danijel Bačan^{*}
David Dudaš^{**}
Elena Kuprešak^{***}
Matej Stipić^{****}
Dominik Vivoda^{*****}

Prikazivanje aneksije Krima u hrvatskim, mađarskim i srpskim medijima – analiza sadržaja

Sažetak

U ožujku 2014., nakon svrgavanja proruskog vlade Viktora Janukoviča i uspostavljanja nove, prozapadne vlade u Ukrajini, Rusija je anektirala poluotok Krim koji je do tada bio u sastavu Ukrajine. Sam čin aneksije prikazivan je različito u europskim državama, a ovaj rad istražuje medijski prikaz u Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji. Kao istraživačka metoda korištena je analiza sadržaja članaka i medijskih objava s relevantnih internetskih portala u istraživanim državama. Prema rezultatima analize sadržaja uočeno je kako se aneksija Krima u Hrvatskoj prikazuje sukladno prozapadnim politikama, u Mađarskoj se ističu određene domaće objektivnosti, dok je najviše proruskih stavova u izvješćivanju zabilježeno u Srbiji.

Ključne riječi: aneksija, Krim, Ukrajina, Rusija, mediji

^{*} Danijel Bačan, univ. bacc. geogr., Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Geografski odsjek, Zagreb. daniel.bacan@student.geog.pmf.hr

^{**} David Dudaš, student, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Geografski odsjek, david.dudas@student.pmf.hr

^{***} Elena Kuprešak, univ. bacc. geogr., Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Geografski odsjek, elena.kupresak@student.geog.pmf.hr

^{****} Matej Stipić, univ. bacc. pol., Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, matej.stipic111@gmail.com

^{*****} Dominik Vivoda, univ. bacc. geogr., Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Geografski odsjek, dominik.vivoda@student.geog.pmf.hr

Uvod

Napadom Rusije na Ukrajinu 24. veljače 2022. počelo je potpuno novo razdoblje u svjetskoj politici. Ponovo se zaziva novi hladni rat, zaoštavaju se medijski narativi, mijenjaju se saveznici te se stvaraju brojne krize od prehrambene do energetske. Sam napad na Ukrajinu imao je veliku i dosta dugačku povijesnu pozadinu, koja najranije seže u 2014., kada je anektiran poluotok Krim (Strycharz, 2022). Po samom činu aneksije Rusiji su uvedene brojne sankcije, a od gotovo svake europske države tražila se osuda oduzimanja Krima Ukrajini. U tom kontekstu posebno su zanimljivi medijski izvještaji o samoj aneksiji u državama koje vode službeno proeuropsku politiku, ali ne kriju i želju za suradnjom s Rusijom, odnosno u sklopu ovoga rada izabranoj Srbiji i Mađarskoj. Treća izabrana istraživana država Hrvatska već godinama u vanjskoj politici slijedi stavove EU-a i SAD-a te se to može uočiti i u medijskim prikazivanjima pojedinih događaja.

Cilj je ovoga rada, dakle, komparacija medijskog prikazivanja aneksije Krima u Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji. Također, specifični ciljevi bili su uočiti glavne značajke sadržaja i poruka u analiziranom medijskom sadržaju prema sljedećim aspektima: glavni aspekti krize na Krimu, same teme analiziranih sadržaja, citirani izvori u sadržajima, verbalni opisi same aneksije, krivci za aneksiju, izrazi (ne)slaganja s aneksijom i nacionalnosti citiranih političara. Osnovno je istraživačko pitanje postoje li razlike između medijskog izvješćivanja o aneksiji Krima u hrvatskim, mađarskim i srpskim medijima. Osnovna je istraživačka metoda kvantitativna analiza sadržaja, objašnjenja u dijelu Metodologija. U kvantitativnoj su analizi sadržaja korištene medijske objave, članci i pripćenjima na internetskim portalima. Predmet istraživanja bio je način izvještavanja o krizi na Krimu 2014. Vremenski je period rada od 29. siječnja do 30. travnja 2014., a prostorni se obuhvat rada odnosi na tri izabrane države, odnosno na istraživani poluotok Krim u vidu njegove aneksije. Nadalje, svrha je analize pridonijeti postojećim znanjima i spoznajama o geopolitičkoj medijskoj multipolarnosti u Hrvatskoj, Srbiji i Mađarskoj, pogotovo njezinoj manifestaciji u tom obliku verbalne građe. U konačnici, pomoću istraživanja nastojat će se potvrditi ili opovrgnuti dvije hipoteze. Prva je da se u analiziranim hrvatskim i mađarskim medijskim sadržajima očekuje većinsko prozapadno prikazivanje aneksije Krima. Druga je da u srpskim medijskim sadržajima postoji povećana sklonost ruskim idealima u politici i kulturi, uz dominante američke i europske.

Ruska aneksija Krima

Sredinom studenog 2013., tadašnji ukrajinski predsjednik Viktor Fedorovič Janukovič objavio je kako Ukrajina neće potpisati ugovor o pridruživanju s Europskom unijom. Umjesto toga, odlučio je državu usmjeriti prema Rusiji te je prihvatio zajam od 15

milijardi dolara koji mu je ponudila ruska vlada (Saluschev, 2014). Građani nisu bili zadovoljni odlukom ukrajinskog predsjednika te su započeli prosvjedi na kijevskom trgu Majdanu. U početku su to bili prosvjedi manjih razmjera, međutim, situacija je eskalirala u društveni i politički preokret koji je podijelio Ukrajinu. Prosvjedi su dobili naziv *Euromaidan*, s obzirom na to da su prosvjednici zahtijevali jaču povezanost s Europskom unijom (Biersack i O’Lear, 2014). Vlast je na prosvjede reagirala nasilno, što je dodatno potaknulo građane da izađu na ulice, pa je u veljači 2014. u sukobu između tijela ukrajinske vlasti i prosvjednika smrtno stradalo gotovo stotinu ljudi. Nova je ukrajinska vlast građanima obećala političku reformu u Ukrajini i potpisivanje navedenog sporazuma o pridruživanju s Europskom unijom (Milogav i Tomaš, 2017). Politički prevrat u Ukrajini, koja je odjednom postala prozapadno orijentirana, rezultirao je krivnjom Rusije za pružanje podrške Janukovičevoj vladi i njihovim postupcima od 2010. (Biersack i O’Lear, 2014). Europske i američke vlasti podržale su novu ukrajinsku vlast, što je dodatno pojačalo osjećaj gubitka u Rusiji te je Ukrajina postala geopolitički pivot između zapadnih sila i Rusije. U prosvjedima na Majdanu snažnu ulogu imale su ukrajinske ultradesničarske i neonacističke skupine koje su se borile protiv policijskih snaga Janukovičeve vlade (Dimova i Umland, 2021). Ruska vlast prikazivala je te skupine kao ugrozu ruske nacionalne manjine. Samim time, ruska manjina postala je anksioznija i napetija nakon osnivanja nove vlade koja u početku nije napravila ništa da ublaži strahove Rusa u južnoj i istočnoj Ukrajini (Saluschev, 2014).

Rusija je na to reagirala nametanjem svojih interesa na području Ukrajine. Dana 27. veljače 2014. skupina vojnika u zelenim uniformama, prekrivenih lica, bez ikakvih oznaka okružila je ukrajinske vojne objekte diljem Krima kako bi „zaštitili stanovništvo od nasilja koje će provesti novoosnovana ukrajinska vlada i njezini ultradesničarski saveznici” (Biersack i O’Lear, 2014: 249). Ubrzo su se „malim zelenim ljudima”, kako su ih prozvali stanovnici Krima, pridružili ostali naoružani proruski aktivisti koji su okupirali zgradu krimskog parlamenta i na njega postavili ruske zastave (Saluschev, 2014). Novoosnovana krimska vlast zahtijevala je od Kijeva veću autonomiju, iako je s vremenom postalo jasno da je glavni cilj odcjepljenje od Ukrajine i priključenje Ruskoj Federaciji, s obzirom na to da su novu vlast i njihove suradnike uglavnom činili aktivisti, proruske naoružane skupine i ruske trupe (Biersack i O’Lear, 2014).

Novi krimski parlament izglasao je odcjepljenje od Ukrajine i priključenje Ruskoj Federaciji 6. ožujka 2014., a povodom toga zakazan je i referendum koji se održao 16. ožujka. Referendum su obilježile brojne neregularnosti poput prisustva naoružanih vojnih skupina i bojkotiranja referenduma. Službeni rezultati pokazali su kako je odaziv na referendum bio visok (83,1 %) te da je 96,77 % glasača odabralo ujedinjenje s Rusijom (Biersack i O’Lear, 2014). Ipak, postoje i alternativni rezultati referenduma, pa je tako *Russian President’s Council on Civil Society and Human Rights* objavio izvješće prema kojemu je odaziv bio približno 30 %, a za ujedinjenje je glasalo tek polovica

glasača, dok druge institucije smatraju da je za reunifikaciju s Rusijom glasalo manje od 50 % ljudi koji su izašli na izbore (Biersack i O’Lear, 2014). Vladimir Putin i Sergej Aksionov potpisali su sporazum o primanju Krima u sastav Ruske Federacije 18. ožujka 2014. Ruske trupe počele su okupirati vojne baze diljem poluotoka, uključujući i sjedište ukrajinske mornarice u Sevastopolju (slika 1) (Milogav i Tomaš, 2017). Tri dana poslije, ruski parlament ratificirao je navedeni sporazum, a Vladimir Putin potpisao je zakon kojim je Krim službeno integriran u sastav Rusije (Yerofeyev et al., 2022).

Slika 1. Prikaz spornog područja Autonomne Republike Krim i Sevastopolja (imenovane kao ukrajinske administrativne jedinice)

Izvori: autori prema Flanders Marine Institute (2019), Humanitarian Data Exchange (2022) te Schatz i Koval (2018).

Prethodna istraživanja

Potrebno se osvrnuti i na dosad provedena istraživanja o aneksiji Krima, odnosno o medijskim sadržajima vezanima s aneksijom. Grigas (2016) u svojoj knjizi navodi kako iza krimске aneksije stoji puno veća pozadina, odnosno cijela paradigma vanjske politike Vladimira Putina. DeBenedictis (2021) pregovora o ruskom hibridnom ratovanju, konkretno kako Rusija zna vrlo dobro baratati dezinformacijama i propagandom u medijima, pa čak i o medijskim natpisima o Krimu. Treća je bitna knjiga autorice Gwendolyn Sasse (2014) koja vrlo detaljno objašnjava krimsko pitanje i navodi kako je zapravo Ukrajina godinama uspijevala održavati mir na poluotoku usprkos brojnim mogućnostima etničkih napetosti.

Kad je riječ o znanstvenim člancima, Biersack i O’Lear (2014) pišu o ruskim službenim narativima, pa tako ističu kako je aneksija Krima prikazana kao prilika za sigurnost Crnomorske flote, ali kao novi energetski potencijal za Rusiju zbog pomorskih nalazišta. O’Loughlin i Gerard (2019) pišu o općenitom medijskom prikazu aneksije Krima na samom Krimu, odnosno o načinu prikazivanja odobravanja aneksije od strane lokalnog stanovništva. Orenstein (2019) i Strycharz (2022) slažu se o preraanom medijskom prihvaćanju aneksije Krima, odnosno traženju njezine opravdanosti te upozoravaju na hibridno ratovanje i pojavu brojnih dezinformacija. Medijski brzo prihvaćena aneksija prema Strycharzu (2022) vjerojatno je šokirala i same Ruse, koji su brzo prihvatili ideju ugroženosti svojih sunarodnjaka na Krimu. Za izradu ovoga rada od posebnog je značaja bio Baltzov (2014) rad koji je upravo komparirao medijske sadržaje o aneksiji u Rusiji, Njemačkoj i Sjedinjenim Američkim Državama. To istraživanje pokazalo je kako je pristup krizi na Krimu različit u zapadnim (posebice američkim) i ruskim medijima. U ruskim medijima, koji su pod kontrolom države, Rusija je prikazana kao zaštitnik etničkih Rusa na poluotoku Krimu koje ukrajinski fašisti i rusofobi uskraćuju za temeljna ljudska prava, dok je u zapadnim medijima Rusija ta koja je pokrenula vojnu invaziju na Ukrajinu, kršeći međunarodno pravo i ukrajinski suverenitet. Prema rezultatima Baltzovog istraživanja očekuje se i djelomično preklapanje s rezultatima ovog istraživanja, budući da je u hrvatskim i mađarskim medijima dominantna prozapadna retorika u kojoj se Rusija prikazuje kao okupator, dok se u srpskim medijima mogu naći i proruski stavovi, pri čemu se ističe ugroženost ruske etničke manjine u Ukrajini. Temeljem navedenih prethodnih istraživanja i drugih medijskih analiza i istraživanja izrađena je metodologija ovoga rada i provedeno istraživanje.

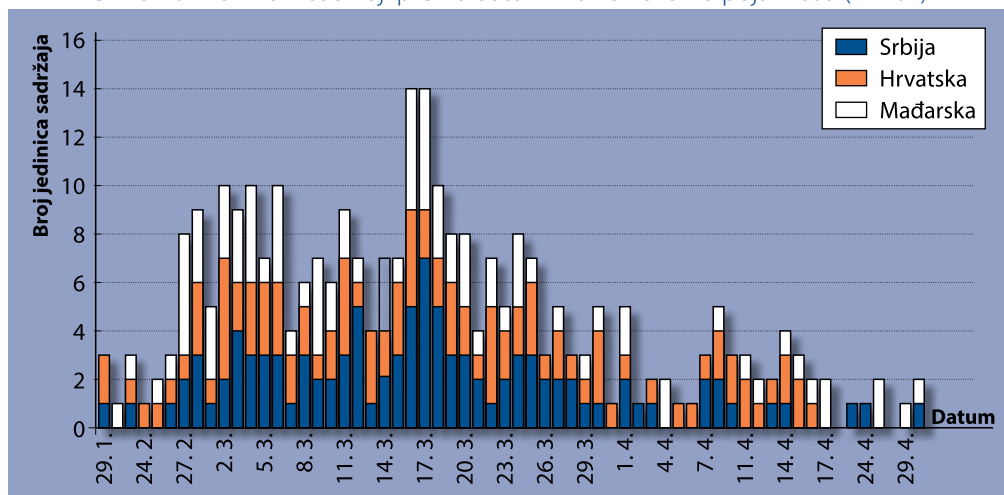
Metodologija

Kvantitativna analiza sadržaja jedna je od kvantitativnih metoda prikupljanja istraživačkih podataka za provedbu istraživanja s ciljem prikupljanja novih znanja. Naime, samim time joj je cilj mjerenje i kvantitativno određenje proučavane pojave radi uočavanja prikupljenih podataka na proučavanu pojavu u cjelini. Nadalje, tu metodu, koja se razvija krajem 19. i početkom 20. stoljeća, s glavnim ciljem iščitavanja poruka i osobina verbalne i neverbalne građe, Lamza Posavec (2021) definira kao sustavni i objektivizirani postupak kojim se utvrđuje postojanje ili nepostojanje određene pojave, procesa ili svojstva te se kvantitativno određuje njihova zastupljenost. Također, kako navode Holsti (1969) te Krippendorff (2013), preuzeto iz Lamza Posavec (2021), analiza sadržaja se „može odnositi i na stavove, osjećaje ili vjerovanja koje analizirani sadržaj pobuđuje kod primatelja” te je upravo spomenuto povezano s glavnom temom ovoga rada, istraživanjem postoji li razlika u medijskim prikazima aneksije Krima u Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji.

Sama je analiza u ovome radu provedena na medijskim objavama i priopćenjima te člancima koji su objavljeni na internetskim platformama Indeks.hr i Večernji.hr za Hrvatsku, zatim Kurir.rs i Telegraf.hr za Srbiju te 444.hu i Origo.hu za Mađarsku u periodu od 29. siječnja do 31. svibnja 2014. Taj je vremenski period odabran jer se poklapa s početkom i kulminacijom krize te njezinim prvim posljedicama, a 29. siječnja 2014. prvi se put pojavljuje članak posvećen političkoj krizi na Krimu (slika 2), objavljen na platformi Kurir.rs, u kojem se nagovještuje početak sukoba i moguće odcjepljenje tog područja i stvaranje nezavisne države. Nadalje, navedene internetske platforme, odnosno portali, izabrani su jer se nalaze gotovo svake godine u vrhu najposjećenijih internetskih stranica u svojoj državi (similarweb, n. d. a; similarweb, n. d. b; similarweb, n. d. c), ali i zbog postojeće baze podataka koja seže do 2014., zbog čega su pojedini posjećeniji portali od izabranih izuzeti iz razmatranja. Također, jedinicu analize čini jedna medijska objava, odnosno priopćenje ili članak. U slučaju ove analize sadržaja, populacija je obuhvatila sve medijske objave, priopćenja i članke objavljene na navedenim platformama koje su se bavile krizom na Krimu u periodu od 1. siječnja 2014. do 30. travnja 2014. Riječ je o svim medijskim objavama koje su se u definiranom periodu na internetskim portalima mogle pronaći pretragom ključne riječi „Krim.” Potom je definiran osnovni skup u kojemu su iz populacije bile izostavljene one objave i članci koji se nisu pretežno bavili krizom, kao i oni gdje je spomenut poluotok, ali u drugom kontekstu i zbog ostalih tema, odnosno izdvojeni su svi članci u kojima su se nalazile relevantne informacije o krizi na Krimu. Tako je napravljen okvir za izbor uzorka koji se sastojao od 169 objava i članaka s portala Indeks.hr, 132 s Večernji.hr, 149 s Kurir.rs, 158 s Telegraf.rs te 142 s 444.hu i 148 s Origo.hu, svi razvrstani po državama i portalu. Potom je, kao uzorak na kojem će se provesti analiza, odabran slučajni sustavni uzo-

rak, na način da je za analizu uzet svaki treći članak ili objava, počevši od prvog članka koji je objavljen o toj temi i koji se nalazi u okviru za izbor uzorka. To je učinjeno šest puta za odabir uzorka svakog portala. Tako su, u konačnici, u analizu uključene 291 medijske objave sa šest navedenih portala (53 s Indeks.hr, 48 s Večernji.hr, 75 s Kurir.rs, 66 s Telegraf.rs te 45 s 444.hu i 45 s Origo.hu).

Slika 2. Analizirani sadržaji prema datumima i državama pojavnosti (N=291)

Izvor: autori prema analiziranim sadržajima (2022).

Rezultati

Aspekti krize na Krimu

Prvi oblik analize sadržaja odnosio se na određenje bavi li se medijska objava uzrocima, trenutačnim stanjem, posljedicama situacije ili mogućim budućim događajima u vezi s aneksijom Krima. Također, prisutna je i opcija da se ne može odrediti jasno aspekt sadržaja, odnosno da je u njemu zastupljeno više ponuđenih opcija. U prvoj tablici detaljno su prikazane frekvencije sadržaja prema pojedinom aspektu te prema državi podrijetla. U određenim člancima i objavama prenošeni su istovremeno trenutni događaji vezani za situaciju na Krimu, ali i posljedice te su stoga kategorizirani u više aspekata. Najmanje su zastupljeni uzroci same krize, i to neovisno o državi medija. Također, hrvatski mediji najviše su se bavili posljedicama krize i to u 44 (44,4 %) sadržaja, a srpski najmanje, u samo 26 sadržaja, što iznosi 25,5 %. Mađarski mediji najviše su se bavili trenutačnim stanjem na Krimu.

Tablica 1. Analizirane jedinice ovisno o tome koji aspekt krize na Krimu obrađuju po državi medija (N=broj članaka)

Mediji	Uzroci		Trenutno stanje	Posljedice	Moguća događanja u budućnosti	Ne može se odrediti	Ravnomjerno zastupljeno više opcija u sadržajima
	hrvatski	N	14	63	45	44	5
%		14,1	63,6	45,5	44,4	5,1	44,4
srpski	N	12	61	36	26	2	29
	%	11,8	59,8	35,3	25,5	2,0	28,4
mađarski	N	13	63	25	32	2	37
	%	14,4	70,0	27,8	35,6	2,2	41,1

Izvor: autori prema analiziranim sadržajima (2022).

Teme analiziranih sadržaja

Teme analiziranih članaka bile su raznovrsne i mnogobrojne te se u većini članaka i medijskih objava nije mogla jasno odrediti glavna, jedinstvena tema, već je bio sadržan ili ravnomjerno zastupljen veći broj tema. Taj je slučaj posebno bio zastupljen kod hrvatskih medija, pri čemu je, od 99 analiziranih članaka, njih 68, odnosno 68,7 %, imalo ravnomjerno zastupljenih više tema. Usporedbe radi, u srpskim medijima, od 102 jedinice analize, u njih 45, što čini 44,1 % svih jedinica, zabilježeno je više tema. Sličan udio uviđa se i kod mađarskih medija gdje je kod 41,1 % analiziranih jedinica zabilježeno više od jedne teme. Sve zastupljene teme, kao i njihova frekvencija, prikazane su u drugoj tablici.

Tablica 2. Zastupljene teme u analiziranim sadržajima i njihova učestalost ovisno o državi medija (N = broj članaka/objava)

Zastupljene teme	hrvatski mediji		srpski mediji		mađarski mediji	
	N	%	N	%	N	%
sankcije zapada Rusiji	45	45,5	28	27,5	19	21,1
odcjepljenje Krima od Ukrajine i priključenje Rusiji	27	27,3	37	36,3	23	25,6
referendum na Krimu	24	24,2	29	28,4	22	24,4
etnički sastav Krima	12	12,1	20	19,6	21	23,3
separatizam u Ukrajini	27	27,3	14	13,7	10	11,1

Zastupljene teme	hrvatski mediji		srpski mediji		mađarski mediji	
	N	%	N	%	N	%
posljedice krize na Krimu	25	25,3	20	19,6	25	27,8
napad na suverenitet i teritorijalni integritet Ukrajine, ugroženost političke neovisnosti	23	23,2	14	13,7	11	12,2
budućnost Ukrajine	21	21,2	12	11,8	14	15,6
vojna intervencija / invazija / agresija Rusije na Ukrajinu	23	23,2	8	7,8	9	10,0
nezakonitost referenduma	15	15,2	12	11,8	13	14,4
dopremanje ruskih vojnika na Krim	20	20,2	7	6,9	10	11,1
potencijalni rat u Ukrajini / na Krimu	16	16,2	14	13,7	7	7,8
proruski prosvjedi	15	15,2	10	9,8	12	13,3
proruski separatisti pod zaštitom Rusije	15	15,2	6	5,9	16	17,8
pogoršanje situacije na Krimu	16	16,2	12	11,8	8	8,9
prorusko raspoloženje na Krimu	8	8,1	17	16,7	9	10,0
zauzimanje strateških objekata na Krimu od strane ruskih vojnih snaga	15	15,2	9	8,8	8	8,9
zakonitost referenduma	8	8,1	13	12,7	10	11,1
Rusija krši međunarodno pravo	15	15,2	9	8,8	6	6,7
Crnomorska flota	12	12,1	9	8,8	7	7,8
ukrajinski Tataři koji ne podržavaju pripojenje	8	8,1	4	3,9	13	14,4
gospodarska i politička izolacija Rusije te njena ekonomska kriza kao posljedica sankcija	15	15,2	5	4,9	3	3,3
strah od eskalacije sukoba	11	11,1	4	3,9	7	7,8
zapad će pomoći Ukrajini	12	12,1	7	6,9	2	2,2
neredi koji vladaju u Ukrajini	6	6,1	7	6,9	7	7,8
zaštita ruskih građana u Ukrajini samo je opravdanje Rusiji	9	9,1	1	1,0	9	10,0
ukrajinski fašisti, radikali i desničari na vlasti u Kijevu	5	5,1	8	7,8	6	6,7
slabost, nemoć zapada pred Rusijom, nadmoć Rusije nad Amerikom	3	3,0	9	8,8	7	7,8
Zapad je kriv za stanje u Ukrajini, Zapad se petlja u politiku Ukrajine	8	8,1	6	5,9	4	4,4
pitanje opskrbe plinom EU-a ukoliko dođe do pogoršanja situacije	13	13,1	2	2,0	2	2,2
usporedba Kosova i Krima	5	5,1	11	10,8	1	1,1
tijesne veze Krima i Rusije	3	3,0	8	7,8	5	5,6

Zastupljene teme	hrvatski mediji		srpski mediji		mađarski mediji	
	N	%	N	%	N	%
kršenje prava ruskog stanovništva u Ukrajini, zanemarivanje potreba ruskog stanovništva u Ukrajini	3	3,0	6	5,9	6	6,7
Putin jači nego Obama, Putin – jedan od glavnih svjetskih igrača	6	6,1	4	3,9	4	4,4
ugrožavanje svjetskog političkog poretka, zbiljne implikacije za sigurnost i stabilnost euroatlantskog područja	10	10,1	0	0	3	3,3
nastavak ruskih težnji na ostatak Ukrajine	8	8,1	0	0	4	4,4
proruska propaganda, Putin koristi medije za propagandu	9	9,1	0	0	2	2,2
Krim treba ostati ukrajinski, Ukrajina se neće odreći Krima	7	7,1	4	3,9	0	0
Putinova moć i obnova nekadašnje moći Rusije	5	5,1	3	2,9	3	3,3
strah od ruske invazije na ostale države	5	5,1	2	2,0	4	4,4
nelegitimna, proruska vlada na Krimu	8	8,1			2	2,2
Rusija će platiti kaznu za Ukrajinu	5	5,1	4	3,9	1	1,1
regionalna nestabilnost (strah susjednih država od Rusije)	5	5,1	2	2,0	3	3,3
najveći sukob od Hladnog rata	8	8,1	1	1,0		0
prozapadna preorijentacija Ukrajine	4	4,0	2	2,0	3	3,3
posljedice krize na Krimu po Hrvatsku / Srbiju / Mađarsku	4	4,0	0		4	4,4
izbacivanje Rusije iz G8	3	3,0	1	1,0	4	4,4
nezakonitost odluke o pripajanju rusiji	4	4,0	3	2,9		
strah od Trećeg svjetskog rata	4	4,0	2	2,0	1	1,1
Krim je povijesno ruski, priključenje tog poluotoka rusiji jest ispravljanje povijesne greške	0	0	3	2,9	4	4,4
prosvjedi za podršku Ukrajini oko situacije na Krimu	5	5,1	1	1,0	0	0
Rusija ne želi zaštititi rusko stanovništvo, to je samo izlika	5	5,1	1	1,0	0	0
uplitanje rusije u unutarnja politička pitanja Ukrajine	5	5,1	0	0	1	1,1
Ujedinjen zapad pred rusijom	5	5,1	0	0	1	1,1
legitimnost ukrajinskih tijela vlasti potiče „ozbiljne sumnje“	3	3,0	1	1,0	2	2,2
ugrožavanje mira u Europi	4	4,0	1	1,0	0	0

Zastupljene teme	hrvatski mediji		srpski mediji		mađarski mediji	
	N	%	N	%	N	%
podrška Četničkog pokreta ruskom stanovništvu na Krimu	1	1,0	3	2,9	0	0
kršenje ljudskih prava rusog stanovništva Krima i njegova zaštita od strane Rusije	0	0	4	3,9	0	0
preuzimanje Krima bez krvi	0	0	2	2,0	1	1,1
sankcije neće naštetiti Rusiji	0	0	1	1,0	2	2,2
sreća stanovništva zbog pripojenja Rusiji	0	0	1	1,0	2	2,2
ne može se odrediti	0	0	1	1,0	2	2,2
ruska financijska pomoći Krimu	0	0	0	0	3	3,3
sankcije Rusije Ukrajini	2	2,0	0	0	0	0
jačanje prisutnosti NATO-a na Baltiku i državama istočne Europe	0	0	0	0	2	2,2
ne može se odrediti	0	0	1	1,0	2	2,2
ravnomjerno zastupljeno više tema	68	68,7	39	38,2	32	35,6

Izvor: autori prema analiziranom sadržaju (2022).

Osim raznovrsnosti tema, očita je dominacija teme sankcija Rusiji, posebice u hrvatskim medijima gdje je ona zastupljena gotovo u svakom drugom članku, a u sadržajima srpskih i mađarskih medija ima značajnije manju zastupljenost, gdje oko četvrtina njih ima zastupljenu tu temu. Također, među najzastupljenijim temama bile su i sljedeće: odcjepljenje Krima od Ukrajine i priključenje Rusiji, referendum na Krimu, etnički sastav Krima, separatizam u Ukrajini, posljedice krize na Krimu te napad na suverenitet i teritorijalni integritet Ukrajine, ugroženost političke neovisnosti. No, u kontekstu današnje manifestacije geopolitičke multipolarnosti, treba pogledati i razlike u učestalosti pojedinih tema, kao i postoje li razlike u njihovom javljanju, odnosno nejavljanju. Tako je tema etničkog sastava Krima znatno manje zastupljena u hrvatskim medijima što sugerira kako su ostali mediji stavljali određeni naglasak na to kako na poluotoku prevladava rusko stanovništvo. Slično tome, u hrvatskim i mađarskim medijima najviše su spominjani Tataari, autohtono stanovništvo Krima koje se protivi pripojenju s Rusijom te ne podržava separatističke težnje, a u srpskim medijima najmanje – samo četiri puta. Nadalje, tema separatizma u Ukrajini najviše je zastupljena u hrvatskim medijima, u čak 27,3 % članaka te je značajno manje zastupljena u ostalim medijima. Slično je i sa spominjanjem teme napada na suverenitet i teritorijalni integritet Ukrajine, odnosno ugroženost političke neovisnosti Ukrajine koja je zastupljena u 23,2 % proučavanih sadržaja, no nije imala jednaku frekventnost u srpskim (13,7 %) i mađarskim (12,2 %) medijima, koji su također bili i manje zabrinuti

o budućnosti Ukrajine u odnosu na hrvatske medije. Također, velike razlike su i u spominjanju ruske intervencije na Krimu kao vojne intervencije / invazije / agresije Rusije na Ukrajinu, pa je tako spominjana koristeći te tri riječi u 23,2 % analiziranih jedinica iz hrvatskih medija, da bi u srpskima to tema bila u 7,8 % članaka / objava te mađarskima 10 %. Slično je i s temom dopremanja ruskih vojnika na teritorij Krima prilikom početka krize, gdje se ono spominje u 20,2 % hrvatskih sadržaja, nasuprot 6,9 % srpskih te 11,1 % mađarskih. Nadalje, tema koja se odnosila na prisutnost proruskih separatista koji su pod zaštitom i upravom Rusije, odnosno njome potpomognuti, najmanje se spominju u srpskim medijima, a podjednako u ostalim dvjema državama. Suprotno tome, prorusko raspoloženje najviše se spominje u srpskim sadržajima, kao i zakonitost referenduma. Također, u hrvatskim medijima najviše su zastupljene teme koje su izvještavale o ruskom zauzimanju strateških objekata na Krimu, ali je i najviše bilo spominjano da Rusija svojim postupcima krši međunarodno pravo, kao i tema kako će nastupiti ili je već nastupila gospodarska i politička izolacija Rusije te njezina ekonomska kriza kao posljedica aktivnosti na Krimu. Te su teme u znatno manjim frekvencijama bivale zastupljene u analiziranim jedinicama srpskih i mađarskih medija. Sve to može se nadovezati i na teme straha od eskalacije sukoba, nastavka ruskih težnji na ostatak teritorija Ukrajine te spominjanja kako će zapad pomoći Ukrajini te kako Rusija zaštitu ruskog stanovništva na poluotoku koristi samo kao opravdanje za svoje druge interese. U hrvatskim medijima najviše je spominjano i kako je vlast na Krimu nelegitimna, odnosno proruski orijentirana, zatim je spominjana tema regionalne nestabilnosti, tj. straha ruskih susjednih država od njezinog napada, kao i tema uplitanja Rusije u unutarnja politička pitanja Ukrajine te ugrožavanje svjetskog političkog poretka, odnosno spominjanje da čin aneksije Krima može imati ozbiljne implikacije za sigurnost i stabilnost euroatlantskog područja. Sve su te teme u malo manjim frekvencijama zastupljene u mađarskim te znatno manje u srpskim medijima. S druge strane, zanimljive su razlike u temama koje su spominjane u srpskim medijima, a manje u mađarskima ili pak hrvatskima. Takve su teme npr. ruska financijska pomoć Krimu, sankcije zapada neće naštetiti Rusiji, sreća stanovništva Krima radi pripojenja Rusiji, preuzimanje Krima bez žrtava i prolivene krvi, ali i četiri članaka posvećena temi kršenja prava ruskog stanovništva na otoku Krimu, objavljenih samo u srpskim medijima, dok je o zanemarivanjima potreba ruskog stanovništva u Ukrajini najviše pisano u mađarskim i srpskim medijima. Nadalje, u trima srpskima, odnosno četirima mađarskima sadržajima analize spominje se kako je krimski teritorij povijesno oduvijek pripadao Rusiji te kako je priključenje tog poluotoka Rusiji ispravljanje povijesne greške, a tema koja je mnogo više zastupljena u mađarskim i srpskim medijima jest i ona o tijesnim vezama između Rusije i Krima. Također, u srpskim je medijima najviše puta spomenuta tema Putinove moći i obnove moći Rusije, kao što je spomenuto i kako je nova vlast u Ukrajini, koja je došla nakon svrgnutog predsjednika Viktora

Janukoviča nelegitimna, a za njezino opisivanje korištene su riječi poput ukrajinski fašisti, radikali, ekstremisti i desničari na vlasti u Kijevu te se spominjala i njihova proturuska, odnosno proeuropska orijentacija.

Citirani izvori u analiziranim sadržajima

Sljedeći aspekt analiziranih sadržaja odnosili su se na to čiji su državni izvori bili citirani u medijskim objavama. Tako su u trećoj tablici prikazani izvori ovisno o državi citiranog medija kako bi se uočilo postoji li razlika u izvorima podataka, odnosno citiranim agencijama, novinama i televizijskim kućama ovisno o državi portala u analiziranim sadržajima.

Tablica 3. Korišteni strani novinski i televizijski izvori u analiziranim sadržajima
(N = broj članaka/objava)

Citirani izvori		hrvatski mediji		srpski mediji		mađarski mediji	
		N	%	N	%	N	%
ruski		20	20,2	25	24,5	11	12,2
ukrajinski		11	11,1	5	4,9	9	10,0
europski	svi	42	42,4	40	39,2	20	22,2
	njemački	3	3,0	2	2,0	1	1,1
	francuski	4	4,0	17	16,7	2	2,2
	britanski	31	31,3	17	16,7	16	17,8
	srpski	2	2,0	0	0	0	0
	bosansko-hercegovački	1	1,0	1	1,0	0	0
	rumunjski	0	0	0	0	1	1,1
	talijanski	0	0	1	1,0	0	0
	austrijski	1	1,0	2	2,0	0	0
američki		7	7,1	8	7,8	11	12,2
kanadski		2	2,0	0	0	0	0
katarski		0	0	0	0	1	1,1
više izvora iz različitih država		21	21,2	12	11,8	9	10,0

Izvor: autori prema analiziranom sadržaju (2022).

U srpskim medijskim sadržajima najviše je članaka imalo kao izvor podataka naveden barem jedan europski medij, agenciju ili televizijsku kuću, točnije njih 39, 2 %, dok su ruski mediji bili citirani u 24,5 % objavljenih sadržaja, što je najviše od svih triju promatranih medija, a ukrajinski u 4,9 %, što je najmanje od svih triju proučavanih medija. Nadalje, najveći udio članaka u kojima je izvor bio ukrajinski medij, zabilježen je kod hrvatskih medija, ukupno njih 11,1 %, kao i najveći udio članaka s europskim izvorima, ali i najveći udio članaka koji u jednome koriste izvore iz više različitih

država. Kod mađarskih je medija zamijećeno korištenje pretežno domaćih izvora od državnih novinskih agencija, no kada se govori o stranim izvorima može se primijetiti da je ovdje zapažen najveći udio članka s američkim izvorima od svih promatranih medija, ali i najmanji udio članka s ruski citiranim medijima.

Verbalni opis same aneksije

Prilikom provođenja analize sadržaja bilo je zanimljivo uvidjeti postoje li i razlike u riječima koje su korištene za pripojenje, odnosno aneksiju Krimu te postoji li razlika u njihovoj frekvenciji ovisno o državi medija. Prikupljeni podaci povezani s navedenom problematikom prikazani su u četvrtoj tablici. Naime, analizom je pronađeno 20 riječi korištenih ili citiranih za opisivanje aneksije, odnosno pripojenja Krima Rusiji 2014. Hrvatski mediji koristili su ili citirali 12 različitih riječi, srpski 16, najviše od svih analiziranih medija te mađarski 13 različitih riječi.

Tablica 4. Korištene riječi za opis aneksije Krima u analiziranim sadržajima

Korištene riječi	hrvatski mediji	srpski mediji	mađarski mediji
aneksija	26	7	15
intervencija	10	8	7
okupacija	5	0	26
invazija	7	4	6
odvajanje	1	2	2
odcjepljenje	12	8	10
zauzimanje	7	3	2
pridruženje, pridruživanje	0	1	9
pristupanje	0	7	5
otimanje	3	1	0
kontrola, dolazak poluotoka pod rusku kontrolu	3	0	2
Rusija je progutala Krim	0	0	1
povezivanje	0	1	0
ujedinjenje	0	4	0
prisvajanje	1	0	0
priključenje	5	2	7
integracija	0	1	0
preuzimanje	0	2	0
prijem	0	5	0
pripojenje, pripajanje	23	24	10

Izvor: autori prema analiziranom sadržaju (2022).

Kada se spominje učestalost korištenih i prenošenih riječi te njihova asocijacija, uviđaju se upečatljive razlike ovisno o državi medija. Tako riječ aneksija, čija definicija prema Hrvatskoj enciklopediji (2021) podrazumijeva pripajanje dijela ili cjeline tuđega državnog područja, protivno volji države kojoj odnosno područje pripada, obično silom ili prijetnjom, biva korištena značajno manje u srpskim medijima, gdje se spominje samo sedam puta, dok se u mađarskim spominje 15 puta, a u hrvatskim 26 puta. Time se, na osnovi istraživanog uzorka, može zaključiti kako se preferira izbjegavanje riječi aneksija s obzirom na to da ima asocijacije na namjerno i grubo otimanje tuđega teritorija. Također, spomenuta riječ u svim je medijima najčešće spominjana kao dio citata američkih i europskih političara te od strane autora članaka analiziranih sadržaja prvenstveno u hrvatskim i mađarskim. S druge strane, riječ pripojenje, odnosno pripajanje, čiji je sinonim prema Školskom rječniku (n. d.), riječ spajanje, korištena je najviše u srpskim medijima (24 puta), potom hrvatskim 23 puta te najmanje u mađarskim – 10 puta. Naime, ta riječ asocira na spajanje ili sastavljanje nečeg rastavljenog te zasigurno ima blažu konotaciju nego riječ aneksija. Najviše je koriste ruskih političari u citiranju, ali i sami autori sadržaja te predsjednik Rusije Vladimir Putin. Nadalje, zanimljiva je i uporaba riječi okupacija, s također nasilnom asocijacijom, koja prema Školskom rječniku (n. d.) označava zauzimanje tuđega teritorija oružanom silom. Niti jednom nije korištena ili citirana u srpskim medijima, dok je u mađarskima to najkorištenija riječ za situaciju koja je zadesila Krim 2014. i ponavlja se 26 puta, a koriste je najviše autori sadržaja. Nadalje, riječ odcjepljenje, koja sugerira kako su stanovnici Krima sami donijeli odluku o svojoj sudbini, naprotiv pritisku druge države, korištena je podjednako u medijima svih triju analiziranih država. Uočava se i kako riječi blažeg dojma, poput pridruženja i pristupanja, ne bivaju pronađene u analiziranim sadržajima hrvatskih internetskih portala, za razliku od srpskih i mađarskih. Obje riječi asociraju na pristanak stanovnika poluotoka na promjenu njegovog statusa teritorijalne pripadnosti drugoj državi. Slične su blaže asocijacije i riječi povezivanje, integracija i prijem pronađene samo u srpskim medijima, kao i riječ ujedinjenje. U konačnici, grublje riječi, poput otimanja, kontrole i prisvajanja ne nalaze se toliko zastupljene u srpskim i mađarskim medijima koliko u hrvatskima, dok je riječ invazija najmanje korištena u srpskim medijima, a potom u mađarskim te najviše u hrvatskima.

Prikaz krivaca za aneksiju Krima

Analizom medijskih sadržaja tražen je i prikaz samih krivaca za aneksiju Krima. Tako je, od 99 sadržaja analize hrvatskih medija, u njih 43 (43,4 %) pronađen, odnosno naznačen barem jedan krivac za stanje, a u njih pet (5,1 %) dva krivca. Od 102 sadržaja analize srpskih medija, u njih je 40 (39,2 %) pronađen, odnosno naznačen barem jedan krivac za stanje, u njih sedam (6,9 %) dva krivca te u jednom (1 %) članku troje odgovornih. Također, od 90 sadržaja analize mađarskih medija, u njih je 37 (41,1 %) pronađen,

odnosno naznačen barem jedan krivac za stanje, u njih četiri (4,4 %) dva krivca te u jednom (1,1 %) članku troje odgovornih. Tko su identificirani kao odgovorni te kako se njihova učestalost mijenja ovisno o državi medija prikazano je u petoj tablici.

Tablica 5. Navedeni krivci za aneksiju Krima u analiziranim sadržajima (N = broj članaka)

Mediji		Vladimir Putin	Rusija	SAD	Ukrajina	EU
hrvatski	N	10	33	2	0	3
	%	23,3	76,7	4,7	0	7,0
srpski	N	8	21	7	5	8
	%	20,0	52,5	17,5	12,5	20,0
mađarski	N	8	21	7	5	7
	%	21,6	56,8	18,9	13,5	18,9

Izvor: autori prema analiziranom sadržaju (2022).

U cjelokupnoj analizi identificirano je pet različitih krivaca za situaciju na Krimu: predsjednik Rusije Vladimir Putin, zatim države Rusija, Ukrajina, Sjedinjene Američke Države te Europska unija kao međunarodna organizacija. Iz tablice je vidljivo da je u svim trima medijima najčešći krivac Rusija, no s različitim intenzitetom. Tako je u hrvatskim člancima i objavama Rusija bila krivac u 76,7 % slučajeva gdje je takvo mišljenje uopće bilo izneseno, dok u srpskim medijima taj postotak iznosi 52,5 %, što je znatno manje, a i najmanje od svih triju medija, dok u mađarskima iznosi neznatno više, oko 56,8 %. Nadalje, Vladimir Putin kao krivac podjednako je zastupljen u svim medijima, s oko jednom petinom udjela, ali Sjedinjene Američke Države proglašene su odgovornima u znatno više srpskih (17,5 %) i mađarskih (18,9 %) sadržaja nego što je to slučaj s hrvatskim, gdje snose krivnju u njih samo 4,7 %. Slično je i s krivnjom Europske unije koja je najviše puta proglašena odgovornom u srpskim medijima (20 %), a najmanje u hrvatskim (7 %). Također, Ukrajina se kao krivac ne spominje ni u jednom sadržaju hrvatskih medija, dok je u srpskim i mađarskim taj udio oko 13 %.

Izraz (ne)slaganja s aneksijom Krima

U analizi sadržaja tražili su se i sami stavovi brojnih aktera prema aneksiji Krima, odnosno neslaganje ili slaganje s navedenim događajem s ciljem uviđanja postoje li razlike ovisno o državi medija. Tako je, od 99 jedinica analize hrvatskih medija, u njih 44 (44,4 %) iznesen barem jedan stav, tj. slaganje ili neslaganje, a u njih tri (3 %) dva različita stava. Nadalje, od 102 jedinice analize srpskih medija, u njih 42 (41,2 %) iznesen je barem jedan stav, tj. slaganje ili neslaganje, a u njih četiri (3,9 %) dva različita stava. Također, od 90 jedinica analize mađarskih medija, u njih 34 (37,8 %) iznesen je barem jedan stav, tj. slaganje ili neslaganje, a u njih tri (3,3 %) dva različita stava. U

šestoj tablici mogu se vidjeti akteri čiji su stavovi (ne)slaganja iščitani u analiziranom sadržaju.

Tablica 6. Izraženi stavovi aktera o (ne)slaganju s aneksijom Krima

Akteri		hrvatski mediji		srpski mediji		mađarski mediji	
		N	%	N	%	N	%
slaganje, potpora	svi	7	15,9	15	35,7	6	17,6
	četnički pokret	2	4,5	1	2,4		
	Vladimir Putin			10	23,8	2	5,9
	ruski i proruski političari, rusko stanovništvo na Krimu	1	2,3	2	4,8	4	11,8
	Argentina (tadašnja predsjednica)			2	4,8		
	BIH (vodstvo Republike Srpske)	4	9,1				
neslaganje, nezakonitost	svi	40	90,9	31	73,8	31	91,2
	EU, SAD, zapadno orijentirane države	38	86,4	31	73,8	28	82,4
	Hrvatska	2	4,5				
	Mađarska					3	8,8

Izvor: autori prema analiziranom sadržaju (2022).

Ponovo je vidljiva razlika između analiziranih jedinica hrvatskih, srpskih te mađarskih medija. Od svih članaka i objava u kojima je izražen stav odobravanja ili neodobravanja pripojenja Krima Rusiji, u njih 90,9 % iz hrvatskih medija izražen je stav neslaganja, nezakonitosti odnosno neodobravanja ruske aneksije Krima, najviše od strane Europske unije, Sjedinjenih Američkih Država te ostalih prozapadno orijentiranih država, tj. njihovih čelnika (86,4 %). Također, jedini veći udio članaka sa stavom neslaganja imala je Mađarska, sa samo oko 1 % više. S druge strane, u analiziranim srpskim medijima zamijećen je najmanji udio sadržaja u kojima je izraženo neslaganje s aneksijom Krima, njih 73,8 %. Sukladno tome, u srpskim je medijima zabilježen najveći udio članaka i objava gdje je izraženo slaganje s aneksijom Krima, odnosno njezino odobravanje, i to njih 35,7 %, nakon čega su slijedili mađarski mediji te s najmanjim udjelom hrvatski (15,9 %). Također, vrijedi napomenuti kako se 23,8 % sadržaja s izraženim slaganjem o aneksiji Krima odnosi na mišljenje koje zastupa predsjednik Rusije Vladimir Putin.

Nacionalnost citiranih političara

Zadnji dio analize sadržaja odnosio se na nacionalnost citiranih političara u medijskim prikazima aneksije Krima. Od 99 analiziranih sadržaja hrvatskih medija, u njih 60 (60,6 %) barem je jednom citiran neki političar, u njih 25 (25,3 %) barem dva puta te u njih 10 (10,1 %) barem tri puta, dok je sveukupno zabilježeno 108 citata političara. Nadalje, od 102 analizirana sadržaja srpskih medija, u njih 55 (53,9 %) barem je jednom citiran neki političar, u njih 13 (12,7 %) barem dva puta te u njih četiri (3,9 %) barem tri puta, dok je sveukupno zabilježeno 75 citiranja političara. Od 90 analiziranih sadržaja mađarskih medija, u njih 43 (47,8 %) barem je jednom citiran neki političar, u njih 13 (14,4 %) barem dva puta te u njih 8 (8,9 %) barem tri puta, dok je sveukupno zabilježeno 76 citiranja političara. Citirani svjetski političari grupirani su u kategorije zbog čestog ponavljanja nacionalnosti političara (posebno ukrajinskih i ruskih), ali i zbog lakšeg rukovanja podacima. Prikupljeni podaci prikazani su u sedmoj tablici te su diferencirani ovisno o državi medija.

Tablica 7. Citirani svjetski političari u analiziranim sadržajima

Nacionalnost političara		hrvatski mediji		srpski mediji		mađarski mediji	
		ukupno citata političara	broj članka/objava s 1+ citatom	ukupno citata političara	broj članka/objava s 1+ citatom	ukupno citata političara	broj članka/objava s 1+ citatom
ukrajinski	N	22	16	19	17	13	9
	%	20,4	26,7	25,3	30,9	17,1	20,9
hrvatski	N	3	3	0	0	0	0
	%	2,8	5	0	0	0	0
mađarski	N	0	0	0	0	2	2
	%	0	0	0	0	2,6	4,7
srpski	N	0	0	3	3	0	0
	%	0	0	4,0	5,5	0	0
europski	N	24	22	20	17	21	12
	%	22,2	36,7	26,7	30,9	27,6	27,9
američki	N	24	23	12	11	19	15
	%	22,2	38,3	16,0	20,0	25,0	34,9
ruski	N	33	24	20	19	21	19
	%	30,6	40,0	26,7	34,5	27,6	44,2
ostali	N	2	2	1	1	0	0
	%	1,9	3,3	1,3	1,8	0	0

Izvor: autori prema analiziranom sadržaju (2022).

Kod tih prikupljenih podataka uočavaju se manje razlike u frekvencijama ovisno o državi medija. Tako su ukrajinski političari citirani u otprilike svakom četvrtom analiziranom sadržaju u kojoj je zabilježen barem jedan citat političara, dok se i kod udjela sadržaja s citiranim europskim političarima ne zapaža značajnija razlika u frekvencijama. Najveća je razlikovna frekvencija kod udjela sadržaja s citiranim američkim političarima, koji u hrvatskim medijima imaju udio od 38,3 %, dok u srpskim medijima iznosi gotovo upola manje, 20 %. U mađarskim medijima udio je podjednak onome u hrvatskim medijima. Također, podjednak je udio sadržaja u kojem je barem jednom citiran neki ruski političar te on, ovisno o državi medija, varira od 34 % do 45 %. Upravo su ruski političari u medijima svih triju država bivali najviše citirani. Nadalje, u srpskim su medijima najmanje bili citirani američki političari (16 % svih citiranih političara), dok su u Hrvatskoj najmanje citirani ukrajinski političari (20,4 % svih citiranih političara), izuzmu li se neznatni udjeli ostalih nesvrstanih političara ili onih regionalnih.

Rasprava

Aneksija Krima bila je svojevrsni ulazak Rusije (ali i cijelog svijeta) u razdoblje nove realne geopolitike. Više od dvadeset godina SAD, EU, Turska i arapske države širile su svoje interese nauštrb ruske interesne zone (Gardner, 2016). Zapadni se Balkan našao u tom širenju tuđih interesa okružen euroatlantskim integracijama te su Hrvatska i Mađarska postale *gateway states* prema Srbiji i ostatku regije (Cvrtila, 2000). Samom aneksijom uvidjelo se koliko su politički pogledi prema Rusiji različiti u zapadnom Balkanu i njegovim susjedima. U medijskim prikazima jasno se uviđaju razlike prikaza same krimske krize u trima susjednim državama jer je svaka od njih imala povijesno drugačije odnose spram Rusije, ali i Ukrajine. Nije tajna kako je Rusija više puta posegnula za legitimacijom aneksije pomoću slučaja neovisnosti Kosova, odnosno upozoravala da je i Kosovo kao država nelegalna ako je nastala slično kao i aneksija Krima (Rotaru i Troncotă, 2016). Hrvatska kao država ima duboke veze s Ukrajinom, koja je među prvima priznala njezinu neovisnost, dok Mađarska ima dugu povijest s Ukrajinom zbog prava mađarske nacionalne manjine u Zakarpatju. Sukladno tome, mogu se i tumačiti određeni prorusk stavovi srpskih medija, hrvatsko favoriziranje Ukrajine i relativna medijska neutralnost Mađarske.

Strycharz (2022) navodi kako su narativi o aneksiji Krima sada duboko ukorijenjeni u rusku imperijalističku politiku što se na zapadu s početka nije prepoznavalo. Medijska slika o ugrožavanju Rusije na anektiranom Krimu bila je glavna nit vodilja tadašnjeg ruskog izvještavanja o krimskoj krizi (Orenstein, 2019). Gledajući iz perspektive ovoga rada, upravo su srpski mediji prepoznali osjetljivost krimske aneksije za Rusiju s kojom ne žele kvariti odnose zbog „krivog” izvještavanja u medijima. Isto

tako nije tajna da za Rusiju aneksija Krima predstavlja svojevrsni *modus operandi* prema kojem voli stvarati nepriznate države, odnosno teritorije u svojim susjedima samo kako bi destabilizirala njihove euroatlantske puteve ili potencijalno povećala teritorij s nekim gospodarskim interesom (Brletich, 2015). Upravo zato je bitno tijekom medijskog izvještavanja o Krimu težiti što većoj objektivnosti, odnosno upozoravati na ruske planove i prije nego što se u potpunosti ostvare jer je obrazac djelovanja sličan, samo su uvijek različite države (Moldavija, Gruzija, sjeverni Kazahstan itd.). O’Lo-ughlin i Toal (2019) aneksiju Krima nazivaju zagonetkom jer se u medijima diljem Europe i svijeta brzo prešlo preko ideje oduzimanja tuđeg državnog teritorija u ideju povijesne pripadnosti Krima Rusiji i etnički ruskog krimskog stanovništva. Upravo su i u ovome radu uočene slične teme medijskih sadržaja što može sugerirati kako su se i već nekoliko dana nakon aneksije tražila opravdanja uz zadržku *statusa quo* prema ruskom djelovanju.

Zaključak

Analiza sadržaja na primjeru aneksije Krima pokazala je da postoji određena razlika među istraživanim državama u zastupljenim temama medijskih članaka i objava internetskih portala o samoj aneksiji, zatim u nacionalnostima citiranih političara, novinskim i medijskim kućama citiranim u jedinicama analize, u riječima korištenima ili citiranim za opisivanje aneksije Krima, u osobama, državama i međunarodnim organizacijama proglašenima krivima za situaciju na Krimu 2014. te u iznošenju ili citiranju stava odobravanja, odnosno neodobravanja pripojenja Krima Rusiji. Većini je zajednička sklonost europskim i američkim idealima u politici i kulturi. Nadalje, oni su najizraženiji u analiziranim jedinicama hrvatskih medija, dok navedeni intenzitet neznatno opada u mađarskim te znatnije u srpskim medijima, gdje se pak zamjećuje određena sklonost ruskim idealima u politici i kulturi, uz već spomenute dominantne američke i europske.

Prva je postavljena hipoteza potvrđena u šest analiziranih aspekata medijskih objava. Prvi aspekt odnosio se samo na opće aspekte iznošene u člancima, pa on nije uključen u validaciju hipoteza. U zastupljenim temama hrvatskih i mađarskih medijskih članaka i objava vezanih uz aneksiju najčešće su teme sankcije Rusiji, napad na suverenitet i teritorijalni integritet Ukrajine, separatizam u Ukrajini, posljedice krize na Krimu itd. te su sve one iznesene s prozapadnih stajališta, njih oko 70 %. Nadalje, u nacionalnostima citiranih medija prevladavaju europski, to jest najviše britanski i američki s udjelom od 55 %. U verbalnom su opisu aneksije prisutne grublje riječi i u hrvatskim i u mađarskim medijima, često po uzoru na strane medije. Što se tiče prikaza krivca, najviše je okrivljavana Rusija (u Hrvatskoj preko 75 %, u Mađarskoj preko 55 %), pa zatim Vladimir Putin. U objema državama neslaganje s aneksijom bilježi

se u preko 90 % analiziranih članaka. U konačnici, prema citiranju samih političara prednjače oni ruski, no hrvatski i mađarski mediji imaju znatno veći broj citiranja američkih i ostalih europskih političara u odnosu na srpske medije. Dakle, u svim je analiziranim aspektima vidljivo prozapadno prikazivanje aneksije Krima u hrvatskim i mađarskim medijima.

Druga je postavljena hipoteza djelomično potvrđena. U zastupljenim temama srpskih medijskih članaka i objavama o aneksiji Krima zabilježen je veći udio tema koje se mogu interpretirati kao proruskog te, sukladno tome, manji udio prozapadnih. Evidentna je povećana sklonost ruskim idealima u politici i kulturi (oko 15 %) kroz teme poput slabosti, nemoći zapada pred Rusijom, potrebe zaštite ruskog stanovništva itd. Nadalje, analiza je pokazala da je najviše citiranih ruskih medija (24,5 %) u odnosu na druge dvije istraživane države. Verbalni opis aneksije prikazan je blaže u Srbiji, koristeći riječi poput spajanja i ujedinjenja, u oko 20 % više članaka nego u Hrvatskoj i Mađarskoj. Prikaz je krivaca za aneksiju u Srbiji najmanje orijentiran na Rusiju i Putina, a pojačano na SAD (17,5 %), Ukrajinu (12,5%) i EU (20 %). Najveći stav slaganja s aneksijom, od 35,7 % zabilježen je u srpskim medijskim prikazima aneksije. U konačnici, nije zabilježeno pojačano citiranje ruskih političara (udio od samo 26,7 %), ali je zabilježen najmanji udio citiranja američkih političara. Dakle, prema pet je aspekata druga hipoteza potvrđena, no nije potvrđena prema zadnjem aspektu citiranja političara. Stoga nije zabilježena nikakva prevaga ruskim idealima u politici i kulturi, nego samo blago povećanje, većinom od 15 % do 20 % k proruskim stavovima u pet aspekata analize.

Uspoređujući rezultate s Baltzovim istraživanjem iz 2014., vidljivo je da su Hrvatska i Mađarska po medijskim izvještajima gotovo potpuno dio prozapadne sfere utjecaja. U Srbiji se kroz medije provlače teme koje prezentiraju ruski mediji prilikom izvještavanja o Krimu, no nisu dominantne. Kako je ovaj rad rađen s vremenskim odmakom od osam godina nakon same aneksije Krima, svakako se preporuča daljnje istraživanje komparacija medijskog prikazivanja i u drugim vremenskim i prostornim odrednicama, a osobito povezujući s temom napada na Ukrajinu 2022. Različitog medijskog prikazivanja uvijek će biti neovisno o situaciji, no uvijek se iz vodećih medijskih narativa mogu iščitati i određene vodeće političke percepcije i smjerovi pojedinih država.

Literatura*

- Baltz, Andre. 2014. *Through a media lens – The Crimean Crisis – A Discourse Analysis of Media Perspectives on the New Crimean Crisis*. Faculty of Arts, Department of culture and media studies. Umeå.
- Biersack, John i O’Lear, Shannon. 2014. The geopolitics of Russia’s annexation of Crimea: narratives, identity, silences, and energy. *Eurasian Geography and Economics* 55 (3): 247–269.
- Brltich, Samantha. 2015. The Crimea model: Will Russia annex the northern region of Kazakhstan? *Geopolitics, History, and International Relations* 7 (1): 11–29.
- Cvrtila, Vlatko. 2000. Republic of Croatia: the gateway to South-east Europe. *Politička misao* 37 (1): 161–172.
- DeBenedictis, Kent. 2021. *Russian ‘Hybrid Warfare’ and the Annexation of Crimea: The Modern Application of Soviet Political Warfare*. I. B. Tauris. London.
- Dimova, Gergana i Umland, Andreas. 2020. Russia’s 2014 Annexation of Crimea in Historical Context: Discourses and Controversies. *Journal of Soviet and Post-Soviet Politics and Society* 15 (2): 145–154.
- Flanders Marine Institute (FMI). 2019. *Maritime Boundaries Geodatabase*, version 11. <https://www.marinerregions.org/sources.php>, 4. lipnja 2022.
- Gardner, Hall. 2016. The Russian annexation of Crimea: regional and global ramifications, *European Politics and Society* 17 (4): 490–505.
- Grigas, Agnia. 2016. *Beyond Crimea: The New Russian Empire*. Yale University Press. London.
- Hrvatska enciklopedija. 2021. Aneksija. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=2695>. 30. kolovoza 2022.
- Humanitarian Data Exchange (HDX). 2022. *Ukraine – Subnational Administrative Boundaries*. <https://data.humdata.org/dataset/cod-ab-ukr>? 5. lipnja 2022.
- Lamza Posavec, Vesna. 2021. Metodologija društvenih istraživanja: temeljni uvidi. *Institut društvenih znanosti Ivo Pilar*. Zagreb.
- Miloglav, Hrvoje i Tomaš, Pasko. 2017. Protupravnost intervencije i aneksije u međunarodnom pravu: slučaj Krima. *Paragraf* 1 (1): 159–190.
- O’Loughlin, John i Toal, Gerard. 2019. The Crimea conundrum: legitimacy and public opinion after annexation. *Eurasian Geography and Economics* 60 (1): 6–27.
- Orenstein, Mitchell A. 2019. *The Lands in Between: The New Politics of Russia’s Hybrid War*. Oxford University Press. Oxford.
- Rotaru, Vasile i Troncota, Miruna. 2017. Kontinuitet i promjena u instrumentaliziranju ‘Precedenta’. Kako Rusija koristi Kosovo da legitimizira aneksiju Krima. *Studije jugoistočne Europe i Crnog mora* 17 (3): 325–345.

* Izvor je i 291 analizirani sadržaj na internetskim portalima, koji ovdje ne navodimo zbog preglednosti i duljine rada.

- Salushev, Sergey. 2014. Annexation of Crimea: Causes, Analysis and Global Implications. *Global Societies Journal* 2 (0): 37–46.
- Sasse, Gwendolyn. 2014. *The Crimea Question*. Harvard Business Publishing. Cambridge.
- Schatz, Valentin J. i Koval, Dmytro. 2018. *Ukraine v. Russia: Passage through Kerch Strait and the Sea of Azov*. <https://voelkerrechtsblog.org/ukraine-v-russia-passage-through-kerch-strait-and-the-sea-of-azov/>. 4. lipnja 2022.
- Strycharz, Damian. 2022. Dominant Narratives, External Shocks, and the Russian Annexation of Crimea, *Problems of Post-Communism* 69 (2): 133–144.
- Školski rječnik. n. d. Pripojenje. <https://rjecnik.hr/search.php?q=pripojenje>. 30. kolovoza 2022.
- Yerofeyev, Ivan A. et al. 2022. *Ukraine*. <https://www.britannica.com/place/Ukraine>. 5. kolovoza 2022.

Presentation of the annexation of Crimea in the Croatian, Hungarian and Serbian media – content analysis

Abstract

In March 2014, after the overthrow of the pro-Russian government of Viktor Yanukovych and the establishment of a new, pro-Western government in Ukraine, the Russian Federation annexed the Crimean peninsula, until then a part of Ukraine. The act of annexation itself was portrayed differently in European countries, and this paper investigates the media portrayal in Croatia, Hungary and Serbia. Content analysis of articles and media publications from relevant internet portals in the researched countries was used as a research method. According to the results of the analysis of the content, it was observed that the annexation of Crimea in Croatia is presented in accordance with pro-Western policies, in Hungary certain domestic objectivities stand out, while in Serbia pro-Russian positions are mostly noticed in the reporting.

Key words: annexation, Crimea, Ukraine, Russia, media